

Унцийгаан олобо

О луньку 17 күнүгүр Сыйлангычы "Сулустан" уйуулангыч (сыйлангыч Сыйлангыч Е.П.). "Детельность детельности" как вариант модели организации педагогического процесса в условиях реализации ФГОТ дошкольного образования" дин республикага семинар булан аагы. Орун уйуулангыч дини: "Учредитель Федеральная государственная образовательная организация М.К. Аммож" аагышан Хотугулуу-Идиш Федеральная университет педагогической институту допальный кафе-

дратилин, протидоламентинлар
араас томын, улуус үөрөхтө
уларыненистелин начальниги
салбуулааччы Любимова И.П.
докладный отдел начальниги
Окесопникова М.И. бу отдел
методиға Рахманова А.С.,
назирини билилелетин салбуула-
аччы Власкурон И.П., назирини
белугиных кырдарыға Бай-
шев И.П., педагогический ин-
ститутка катхатан үөрөнөр ус-
тулуоннар, оскуола алып
сүһүрүн учуулаалара, улуус
уулайаннарын методистара,
класичилара катхатаны ыл-
пылар "Сулусчаан" уулайан
киттапчиларын линвоацион-
най улга билигити сага под-

[illegible]

рийбитэрин бэлэгтэтгэлэр
Улаус үөрэдүг упралшенигын
началынган солбууаачы
Любимова И.П. оүр үнүуаанга
саабылын сайыннарар ФТТ
уоппа осконгуа саалгы сай-
ыннарар ФГОС сага ирдэбил-
лар турбутчарын бэлэгтэтгэ
Семинар түмүгүнэн Хотугу-
уу-Илгини Федеральнай
университет педагогический
институтун салайааччыга
А.А. Григорьева уоппа Чурап-
чы улууну үөрэдүг упрал-
шенигын начальнига К.К. Чи-
чинизарова икки ардыларыар
сигениэх үлэ дуогабарын бы-
райаагын бэлэшиниргэ сөрүк
туула.

С.В. ПЛАТОНОВА,
университетская

Чурапчылар
сайды туугар
бары биір сомоҗо
күүнүнэн түрүнүбүз !

РОССИЙСКОЙ
ФЕДЕРАЦИЯ
ПРЕЗИДЕНТИИ
БЫЫБАРА БУОЛАРА

3

ХОНУК ХААЛЛА

Бука бары быыбарга !!!

КЫРАЧААН

Чурагчы пәһиләтәге «Чураагычын» улуудан тәһсилләүчиләр.

Чурагчы пәһилмәстәги «Чурагчылык» уйууыи институты тарафыннан

Одуншбу 21 күнүгэр Чурапчы улуусун оскуолада кириэн иһиннээди саастаах оҕолор тэрилтэлэрин улахан уелаттарыгар Ада дойдуну көмүскөтчүлэр күннэригэр аныкплаах "Мохсоҕол" байыланнай-спорттивнай улуустаады күрэх тордүө тогулун ыытыллына.

[illegible]

Быйыл 19 жаманда калэн күн
коруста Аастыг сыт кыайылаагы

Г. Жирков хамаануудалтаа, Уорх унрал
ленингийн оскуулаа кирижи илнийнээс
саастаах оролторо отделил начальни
М. П. Окоиспикова, "Кэсикл" унуйаа
сэбидиссийн А. А. Григорьевна курх

тэлээгччил
ри зүррэм
итилэр. И. А.
Адамова са
лайаа чиг
ла аа
"Үрүмчиг
ун кү
болон у
латтар
"Боотур
кырлыгтар
"Бапжир
скай кур
үлгүүнү т
лордуглар

Чукарьин опубликован в «Космосе»

тыллыбыг күрөхкө бастакынан стресс-
той хаамызы көрүлүшө. Манна уһуя-
ангар бөлүмүбүз бөйө-бөйөүзүбүз
маарышаспатырлык, формалара олус
бордон дүүүлүүр сүбө болгонго. Ра-
поры апал байыаннай урараткыч, икөө
рангалаах кыргыч С. С. Андреев фор-
малын кеткен туран тушта оорулу ас-
тынарда. Түмүсө Чурагын
психиканын "Чуорагчы" уһуяанын
уолатар бастагылар, икөөнү "Глыб-
ка", үсүүнү "Көкөтүн" уһуяанын уолат-
тара билинар.

Иккис түһүмэххэ моһоллордоох сүүрүү буолла. Барыта 10 этабынан күрэхтэстилэр – куньирок, мышеловка, дулцанан сүүрүү, бэрэбинэ устун сүүрүү, о. д. а. Бэрт эрийсиниэх, илиэ-каши түсүһүүлээх сүүрүүтэ Чурапчы нэһилиэгин "Чуораанчык" уһуйааһын уолаттара бастаатылар, "Кэскил" уһуй-аан хамаандата иккис, "Улыбка" уолат-тара үһс буолулар.

Уонсай түмүккө "Чуораанчык" хамаандата бастаан кубок хаһаайынан буолла, иккискэ "Улыбка", үчүскэ "Кэскил" уолаттара тартыстылар. Бастыг хамандары анал номинацияны "Кэскилтэн" Дуолан Поев ылла. Бастыг форма" номинация хаһаайынан Солюев кэһиһигин "Чээр" уһууаһын хамаандата буолла. Бастаабыт хамаанданы бэлэмизээбэт В. А. Похтунскай үөрөх управлениетын анал номинациятынан назаралдалаһы. Күрөхтэһит хамаанда оҕолоро бары ойдобуһурук ыһылл, сэмэй болгох ыһыллар, хаартыскага түстүлэр.

А. А. ГРИГОРЬЕВА
"Кэскил" уһуулаан сэбиэдиссэйэ,
СР үөрэҕиритигин туйгуна, РФ уопсай
үлөхтөрүнүн бэлэттэах үлэһитэ

УРАН ТЫЛ ТҮҢҮЛГЭТЭ

В. Мясниковай "Советской паспорт" хойшоно уо д а буолаллар Төрүтүт оҕуһу, сизинэрэ ийэлэрин, эбэлэрин хөрүстөтөн, кини аатын үйүтүтөн айымчылларын устан хаалларбыттарын муустубут дьон сөргөтөн ийитилэр. Оҕо ийэҕэ таптаһа, кини югизити үтүө түмүтү түмүтүн сылааһынан күтүөт.

Тэрэгийн мангнайзы туһумэриэн "Чуоралгил аарлалыра" хоһоон аарыгыш күнэ уһуйаан бэлэмнэни, улахан, орто болоон икки ардыларын аатылыһына. Улахан орлоорё мангнайзы мээтэни Сияисен Дьулутт, Жерлин

Роза, иккис мизетэни Артемьева Милена, Дьячковская Фаня, үһүс мизетэни Михайлова Мира, Рязанская Таня ыһыһаар. Орто болох овалорулар маһтайты мизетэни Оксентьевичов Стасик, Смирникова Күннэй, иккис мизетэни Варламова Ира, Токтогухова Олеся, үһүс мизетэни Нгуэроена Юлиана, Артемьева Сана ыһыһаар.

Төрөөний иккис чааһыгар
сылласта саха тылын барҕа ба-
айыи собулалы туттар, кини
кэрэһитэр ыһыарбыт джыи мус-
тан кыгытыыны ыһааллар Ыла-
нылытарын Одьулуун
иһилигэсттэн "Күнчээн"

уһуһаан иһилээн төрүллөн ситиһиллэхтэк үлэһиэр "Иэйи" литературнай түмүү, биһир дойдулаахтык саха тылын уонна литературатын учуутала, албэк хомууруһуук авторэ Поппон И. И. бэйэлэрин суруйууларыгар хоххоһору аахтылар. Дьоккуускай куораттан Старостина А. П.-Таас кыһа салалыааччылаах дьону үтүө санаада угуһар, үтүөнү-кэрэни тарҕатар айылы; ойтун илгитэ алтыһар бөлөхү скривэрин-туомун толорон алтыстаан, айылылар көмүскэ тылларынан арчыллаан-араҕаччылаан аастылар. Нөһүлүк иһилээн төрүллэн үлэһиэр

"Илга" литературнай түмсүү салайааччыта, уһууаан ысгэ-
рана Е. Ф. Дьячковская бу
кэһэһи уус-уран тылыннан
истиҥтэик-иһирэҥтэик ыырта.
Түһүлгэ түмүгүлүн анал аат-
тар иһэриллиниилэр,
ойдобуһууҥ саха суруйаач-
чылары кинигэлэре тутта-
рылыннылар.

Торообут тылбыт, сахабыт
тыла санньыбыт санааны сы-
лааншытар, хотторбуту кы-
наттылар, мөлһөбүнү
мүлүрүтөр. Дьэ, ол иһин
дарыны "Торообут төрүт тыл
сөрүүн сүөхэй курдук, сүрөм-
баныр сөрүүрүтэр" дээн мэл-
һэр билиибэтигэр.

А. КОРЯКИНА

«СО» корр.

Биевэгч тугтүүлэн дургингав
 ырылан ахтыялы советский-пар-
 тийтай үлэ ветерана, Хоту
 коборуултуу кыстыяллары, Хон-
 гору изилдэгчиг Бочууаах
 грандигана, саха фольклоруну
 юмун айыгуу таргатаачиг, олоххо-
 ну тохорочуу И.П.Тарасов огор-
 до Малдэхси начальнай охсуу-
 яагылар үөрөөнөөрт аагырыг-
 тан А.П.Луковцева, Ф.Д.Собинини,
 П.П.Федорова - Сомору ахтыя
 огордулар. Кинилэр үөрөөнт
 учууталларлар М.Ф.Маркееви
 ор сыларга биеэс оморбул тал-
 таллаах көргөнигэр, дыһун
 кыбикка И.Д.Неустроева апаан
 бэртээхэй зиннигэн огорон биеэ-
 кэс таллаах орыбунан ийин биеэ

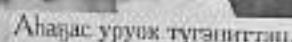
макташларын өттилер, саман ох-
лохтарын туугарларын Илгити
салгызы юмьвиз туш кыжыныз
Диринг орто охуулашлар бир
көмүз үлөккөбүт учуулашлар
К.К.Ромашов, Т.К.Давыдов,
М.Н.Протопоповкошуна уюна бу
дьянал төрөкөнөзөр бөлөчө
улахан кууе-жаме булбут
М.В.Киришова кыстышлар Кел-
тилер Илгит дирдорору Илсөкө-
тией Дмитрийич суруйбут
хоһөсшорун тышлар, ал көмөз
биргө үлөккөбүт юмьвизинсөй
үзө жөтөрлөпчү бары чыгуула
мышын толорбууттарын дьон-сөз
дөхсүн ытты тыаһалын
көрүстүүлөр. Салгы аймахтар
ааттарылган С.С.Сидоров, райхөс
аппаратылар биргө үлөккөбүт
Х.П.Федулова, Чуралгы культу-
ратын үлөккөбүт Н.М.Заболот-
ная, В.Д.Иванова, үлөү юардыкөс
коммунисттер В.И.Дьяновскай,
А.Д.Аммосов, С.И.Иванович диринг
ил хоһөсшөх ахтылаш өтөрө-
нор, Илсөкөтией Дмитрийич
үлөккөбүт-халгылаш, кыж бөлөк-
тынын сөзөбүт, дьонгө-сөзгө
сыһылашын юмьвизик сьрдьшан
көкөзөткөбүт Илгит сөзгө Ди-
рингөзөр агрооокула директора
Д.И.Плюков уюша олохтоох
дьяналга аатылган ычват
түмөүтүн диргө И.С.Петерова
кыжынын хөмуйал агорбут
М.Ф.Миронова уюна В.М.Посутро-
нов диринг макташларын билер-
дилер Бу "Умьнулуубат ааттар"
сериянын тахсыбы "Невеста

[illegible][illegible]

Павел ФЕДОРОВ – Сомбо,
ИДЧеустроен уоринаргыта
супууааччы.

БАСТЫҢНАРЫ БЫҢААРДЫЛАР

Конкурс изомс туһумаар-маастар-кылаастар Уопутугаах учуутал С.И. Ануфриева предметтэри алгыһынанар уорэтии (интергероанис) ньыматын себулээн туттарып, холобуруларга тирээнэн, быһааран кэлэстэ. Эмиэ уопутугаах учуутал Е.И. Кузьмина тэрөөбүт тэһиллэтэр уорэтии бүтэрэригэтиэ үлэһитэр Олук диттерэтуэтии кэрэсэтинэс тематын талып үлэһии сүлдүрара түбөннэх-э буолбатха эбит. Кэс-күлүөх учуутал Д.Н. Никиткина "ИСТ"-ны уруокка туһаныы" теманы талып, тахсыыһаххэс үлэһилиир. Уопутугу Россия таһымыгар тийэс тардэггэ, улуустууар конкурстарга кэккэ ситийиннэх. Электроннай ситимни тыһытытын аторбугутии барыда кэрэсэтиилэр. Эмэр учуутал Е.Е. Попова "Айар талыи аартыга" анал курсуу ситимни кэксэстэ. Оскуулыһылар "Толөй кыһама" пресс-кэсэни сайлаан үлэһитэр эбит. Орлору айар үлэһэр сыйһаарар, тил баайын биллэрэр сымдарах электроннай кэксэсэ аторбугу. Улуустугу биэр чулуу учууталы И.С. Свищева оро санатар доһуруу сайһаарыһа үлэһилир баай уопутугуттан, туолаһа, "Риторика" темага тохтоото. Уопутугу түмэи, "Тэрөөбүт тил - оро сайдар суола" дэсэи кэсэтиэ аторон таһаарбылтан улуус учууталлара бары охус себулээн күнүһүтэ үлэһитиэр туһал сүлдүһэбит. Улуустугу биэр эмэс түмэс туттар учууталы И.К. Баранова наукай-иниһиһэр үлэһэр орлору сыйһааран дьэрэгэтиилэри кэксэстэ. Тил үөскэбүт төрдүдү иһиһиһи, бүтүн нуруут историгытии биллэһэс сити эбит дэ-

Үнүс түйүмүк - төрөөбүт та-
лы, литературасын үөрөтүн сүрү-
п проблемаларын тигүүк асту-
сун калтып. Дискуссия учу-
галар сатпаларын, чакы-
дарын, иттиң-күтүял турш-
ттын, төрөөбүт тил дыйырталар
не сүрөхтөрттөлүк ыалдыларын
итөрттөшүр. Окумаларга тил-
дыгт тийбеге, сахалын преф-
төтөйн иттиң үлүр ыаракат-
рын үөсөтөрүн иттиң Респуб-
лика төрөөбүт тили, литерату-
расы, төрүт културасы сайын-
рыла араас үчүгүт көсөдө-
дөйөлүк төрөшүн, иттиң кин-
о тураларыттан үөрөшүн
баштат.

Түүхжүүр "Бойнн бөмбүн" нэриг ("Визитная карточка") гүнзүжэх нэгидэж Сэлмэйдэ хэвээр буюда. Маана учуулалар олгохо гөрөйдэрин куугул сахалын тигтэй тигтэй тигсэн уу сахалын, уус-уран, хомор тыйлын этэг-тыйын, ышан туойн, дэлгэжх сахалын куттаах дон буушлырын даахаста тыйар. Бу түхүмэжэ Лия Степановна Сивцева сахалын уус-уран ааралга үрдүк маастарыстабыл нэрдөөд, аан дэйдү арван мулгуур "Кара Куо" килкурстат ситигивсхотто кыттар кылыа. Маанаа кытта хомуста сонно оти, аинхолотот.

Нары дарагы ураты суушпаша
ниеттеш, идиарыгэр кууштак-ка
ахташ угуушташ бу күтү күрөс
ку улашан тургутуу аастыар
Түмүккө конкурс кыйыла
лаащылш, Эржик Эрестин а
лашан биримиз лауреатын
Сыйыш орто окуушатын угууш
Л.С. Синала буолла. Чокур орто

оскулатын директори А.В. Нев-
тросова тайабылдахха түссөз
таалымнар үрүт көмүс анал баһи-
на, харчанын биримийини тут-
тарды. Суруйааччы аяттанын би-
рээһинээн олохтоох, маанын көн-
хүрөү үтөс баһалатынан 5 сыл
бирдэ тарихтар саванналарын биз-
лэрдэ "Цингизхонн учуутал"
анал ааты уонна улууһаады көн-
һалыһа олохтообут бириһин
Бахсы орто оскулатын учуутала
Ж.Ф. Беринкова таала. "Новатор"
учуутал анал ааты, "Вирт" та-
гал "России" партия анал ба-
һинин "Чураһы" 1№-дэх орто
оскулатын учуутала Д.Н. Яков-
лева тутта. "Поруот тарту үлэһит
тарганааччы" анал ааты Хайбах
сыт орто оскулатын учуутала
Е.И. Кузьмина таала. "Методиче-
ский булуомтү" "Бастыг эсэ-
анал ааты Түмүк орто оскулатын
учуутала Е.Е. Попова таала. "Бас-
тыг маастар-кылаас" анал аа-
уулу саха тылын учууталларын
методическый холбоһугун би-
риһинэр олохтоох оскула учуу-
тала С.И. Аугуфрейна тигистэ.

Бийр дийдуулах суурууаачыг
бел үтүө аатын үйүтүтөр эмээ бил
ир дьолун тарыхын үрлүк таһы
наахтык букалыт ааста, үөрүүтүөх
тэк туумуктаһа. Тутанниһа
туһана, бу дьаһыл аатыһылары
гар өйдөрү-санааларын уурбук
суурууаачтык кыһааһыт, илээ
тарын сыйаһын тирээбит Чэ
каф орто асууһуһун үлэһитири
гэр, тэрийэччигэртэ, кэстэаачы
ларга, олди бары бийр дийдуулах
тэрбэлэһин суурууаачы айаах
тарын аатыһан мыхтаһыһыт тир
эрдэбит. Үрүлүүс тардыһан
үөрүүтү кыһаһан, олох суулуна
дьаһаахтык айаһан.

СИ.ЕРИМЕЕВ
суруйушчул сизиз, саха тылына
уоһа литературатын учуутал

Хаймат бичээхкэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бичээхкэ бэрилинэ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоһукка 29.02.2012 с. офсетнай бичээттэ.
Ааһырыа: 678670, Чураачи сэт., Карл Маркс уул., 28 "а". Индекс: 54907. Хаймат нэһилиэ устэ: олутурунньукка, чаппырга уонна субуотата тохсор.